

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐบาลได้มีนโยบายประกาศสงครามต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด ในปี พ.ศ. ๒๕๔๖ จนเป็นผลให้ปัญหายาเสพติดลดลงได้บ้าง แต่พบว่าการค้าและเสพมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๔๘ จนถึงปัจจุบัน รัฐบาลได้กำหนดนโยบายสำคัญเร่งด่วน ให้มีโครงการรณรงค์ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยกำหนดแนวทางการใช้พลังแผ่นดินในการดำเนินงาน ใช้หลักการป้องกันไม่ให้ผู้เสพเพิ่มขึ้นและผู้เสพติดต้องได้รับการบำบัดรักษา เพื่อให้ปัญหายาเสพติดหมดไปจากชุมชนโดยเร็ว ซึ่งทุกองค์กรในสังคมจะต้องร่วมกันดำเนินการ ให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ควบคู่กับการเพิ่มประสิทธิภาพในการบำบัดรักษาฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด โดยเน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน โดยเฉพาะการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตในกลุ่มเยาวชนในชุมชน ด้วยการใช้แนวคิดของการปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนตระหนักถึงปัญหายาเสพติด ด้วยการใช้กลยุทธ์การดำเนินงานภายใต้ 3 ยุทธศาสตร์หลัก คือ การรณรงค์เพื่อปลูกจิตสำนึก และสร้างกระแสนิยมที่เอื้อต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ทั้งในสถานศึกษา สถานประกอบการและในชุมชน ด้วยการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการใช้ยาเสพติด การจัดตั้งชมรม และจัดกิจกรรมรณรงค์อย่างต่อเนื่อง การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตให้แก่เยาวชนในชุมชน ด้วยการอบรมให้ความรู้แก่แกนนำครอบครัว ผู้นำอาสาสมัครสาธารณสุข เพื่อดำเนินการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันทางจิตแก่เยาวชนในหมู่บ้าน/ชุมชนของตนเอง และการพัฒนาทักษะชีวิตและเครือข่ายการป้องกันและช่วยเหลือ โดยการพัฒนาศักยภาพผู้มีหน้าที่ช่วยเหลือผู้มีปัญหาสุขภาพจิตจากยาเสพติดและ มีระบบดูแลช่วยเหลือในสถานศึกษาและสถานประกอบการ รวมถึงมีบริการให้คำปรึกษาที่ได้มาตรฐาน^๑

ตำบลยางนึ่ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ รับผิดชอบ ๖ หมู่บ้านและหมู่ ๑, ๒, ๔, ๘ ตำบลสารภี (บางส่วน) ปัญหาพบว่า มีถนนและซอยเปลี่ยวที่สามารถเชื่อมต่อกับตำบลอื่นๆ ได้ การแพร่ระบาดของยาเสพติดจึงเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว ประกอบกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อครอบครัวและชุมชน โดยเฉพาะปัจจุบันกลุ่มเยาวชนที่ออกไปทำงานนอกพื้นที่ และรับเอาวัฒนธรรมใหม่เข้ามาใช้ในการดำเนินชีวิต ทำให้เกิดปัญหาด้านเศรษฐกิจ และสังคม

^๑ กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, คู่มือผู้ปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด, (นนทบุรี : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๔๘), หน้า ๔.

สภาพวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป ชุมชนที่เคยอยู่กันอย่างสงบสุขก็มีแต่ความวุ่นวาย ความหวาดระแวงไม่ไว้วางใจกัน รวมทั้งผลกระทบต่อการเรียนของเด็ก นักเรียนบางส่วนแอบไปมั่วสุมยาเสพติด ประชาชนต่างทำมาหากิน จึงส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในชุมชน และมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติดค่อนข้างมาก และมีความรู้สึกลัวว่าภาระหน้าที่ในการแก้ปัญหาเป็นเรื่องของรัฐ ซึ่งการแพร่ระบาดของยาเสพติดพบว่าส่วนใหญ่แพร่ระบาดในชุมชน อีกทั้งยังไม่ได้มีการติดตามประเมินผล ปัญหายาเสพติดจึงไม่ได้ลดลงกลับมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยปีพ.ศ. ๒๕๕๕ มีการจับกุมผู้ค้ายาเสพติดในพื้นที่จำนวน ๖๘ คน ผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติดจำนวน ๒๕๓ คน ที่อาศัยอยู่ในตำบลยางเนิ้ง และมีการนำผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติดเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพจำนวน ๑๓๙ คน^๒

จากความสำคัญของปัญหาดังกล่าว หากการดำเนินงานรณรงค์ป้องกันยาเสพติด จะประสบผลสำเร็จได้หากเพิ่มระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานทุกภาคส่วน การแสวงหาความร่วมมือกับชุมชน และสถานประกอบการ โดยการจัดตั้งอาสาสมัครเฝ้าระวังยาเสพติด เพื่อทำหน้าที่ประสานงานในชุมชน และระหว่างชุมชนกับหน่วยงานภาครัฐโดยมีกิจกรรมที่มุ่งเน้นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน การให้ความรู้ถึงโทษภัยและการป้องกันตนเองจากยาเสพติดรวมทั้งการพัฒนาทักษะชีวิตให้กับเยาวชน รวมทั้งเอาผิดกับผู้ที่ไม่ให้ความร่วมมือ นอกจากนี้ยังจะได้นำผลการศึกษาในครั้งนี้มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา สร้างจิตสำนึกให้ประชาชนมีส่วนร่วมรณรงค์ป้องกันยาเสพติดในชุมชนเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับเป็นข้อเสนอแนะ ในการปรับปรุง และเป็นแนวทางแก้ไขปัญหา ในการมีส่วนร่วมป้องกันยาเสพติดในตำบลยางเนิ้ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ต่อไป

ดังนั้น จากความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมในการป้องกันยาเสพติด ในตำบลยางเนิ้ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนทางการปฏิบัติงาน และนำไปปรับใช้ในการพัฒนาศักยภาพของชุมชน ในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อให้ปัญหายาเสพติดลดลงหรืออยู่ในระดับที่สามารถควบคุมได้ เพื่อให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการป้องกันยาเสพติด ตำบลยางเนิ้ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่

๑.๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการป้องกันยาเสพติด ตำบลยางเนิ้ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

^๒เทศบาลตำบลยางเนิ้ง, รายงานผลการดำเนินงานประจำปี ๒๕๕๕, (เทศบาลตำบลยางเนิ้ง : สำนักงานปลัดเทศบาลตำบล, ๒๕๕๕), หน้า ๑๕.

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาปัญหา แนวทางแก้ไขปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการป้องกันยาเสพติด ตำบลยางเนิ้ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่

๑.๒.๔ เพื่อศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักธรรมสังคหวัตถุการป้องกันยาเสพติด ตำบลยางเนิ้ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ ระดับการมีส่วนร่วมในการป้องกันยาเสพติด ตำบลยางเนิ้ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่เป็นอย่างไร

๑.๓.๒ ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมกับการป้องกันยาเสพติด ตำบลยางเนิ้ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่แตกต่างกันหรือไม่

๑.๓.๓ ปัญหา แนวทางแก้ไขปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการป้องกันยาเสพติด ตำบลยางเนิ้ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่มีอะไรบ้าง

๑.๓.๔ การดำเนินงานด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักธรรมสังคหวัตถุการป้องกันยาเสพติด ตำบลยางเนิ้ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่เป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาขอบเขตเนื้อหาครอบคลุมประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีของศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดจังหวัดเชียงใหม่^๓ โดยได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการป้องกันยาเสพติด ตำบลยางเนิ้ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย ๓ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านการรณรงค์เพื่อปลูกจิตสำนึก และสร้างกระแสนิยม ๒) ด้านการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต และ ๓) ด้านการพัฒนาทักษะชีวิต

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

๑) ตัวแปรต้น (Independent Variable) ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน

๒) ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการป้องกันยาเสพติด ประกอบด้วย ๓ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านการรณรงค์เพื่อปลูกจิตสำนึก และสร้างกระแสนิยม ๒) ด้านการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต และ ๓) ด้านการพัฒนาทักษะชีวิต

^๓ศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดจังหวัดเชียงใหม่, นโยบายและแนวทางการดำเนินงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด, (เชียงใหม่ : ศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดจังหวัดเชียงใหม่, ๒๕๕๕), หน้า ๘ – ๑๑.

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลยางเนิ้ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๗,๕๔๑ คน และประชาชนที่ไปสัมภาษณ์

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ เขตเทศบาลตำบลยางเนิ้ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๖ หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ ๑ บ้านกุสุมา หมู่ ๒ บ้านเวฬุวัน หมู่ ๓ บ้านแสนหลวง หมู่ ๔ บ้านพระนอน หมู่ ๕ บ้านศรีโพธาราม หมู่ ๖ บ้านต้นเหียว และหมู่ ๑, ๒, ๔, ๘ ต.สารภี (บางส่วน)

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ผู้วิจัยทำการศึกษาดังตั้งแต่วันที่ ๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๗ ถึง ๓๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๗ เป็นระยะเวลา ๓ เดือน

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ ๑ ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีส่วนร่วมในการป้องกันยาเสพติด ตำบลยางเนิ้ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๒ ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีส่วนร่วมในการป้องกันยาเสพติด ตำบลยางเนิ้ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๓ ประชาชนที่มีระดับการศึกษา ต่างกัน มีส่วนร่วมในการป้องกันยาเสพติด ตำบลยางเนิ้ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๔ ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมในการป้องกันยาเสพติด ตำบลยางเนิ้ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๕ ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีส่วนร่วมในการป้องกันยาเสพติด ตำบลยางเนิ้ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่แตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๖.๑ การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ แสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ และเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ในการป้องกันปัญหาเสพติด ร่วมกัน

๑.๖.๒ การป้องกันยาเสพติด หมายถึง การให้การศึกษา ข่าวสาร ความรู้ และข้อมูลในเรื่อง คุณภาพ ชีวิตและยาเสพติด ตลอดจนการป้องกันตนเอง ครอบครัว และชุมชน ให้รอดพ้นจากยาเสพติด ด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันให้ประชาชนไม่ใช้ยาเสพติด แม้จะประสบปัญหาต่างๆ รวมทั้งการ ปรับปรุงสภาพแวดล้อมใกล้ตัวที่มีส่วนผลักดันให้ใช้ยาเสพติดควบคู่กันไปด้วย โดยมีขั้นตอน ดังนี้

๑) ด้านการรณรงค์เพื่อปลูกจิตสำนึก และสร้างกระแสนิยม ในการดำเนินงานรณรงค์ป้องกันยาเสพติด ได้แก่ การมีส่วนร่วมเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ความรู้เรื่องโทษพิษภัยและการป้องกันยาเสพติด การจัดกิจกรรมรณรงค์ในการป้องกันยาเสพติด การประชาสัมพันธ์หมู่บ้านเกี่ยวกับการติดตามประเมินผลการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยประสานความร่วมมือกับองค์กรภาครัฐ/เอกชนในการสำรวจยาเสพติดในชุมชน การออกกฎ ระเบียบเกี่ยวกับการใช้ยาเสพติดเพื่อให้ประชาชนในชุมชนถือปฏิบัติ มีส่วนร่วมเป็นอาสาสมัครในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด เพื่ออำนวยความสะดวกในการดำเนินการสืบสวนปราบปรามยาเสพติดอย่างจริงจังในพื้นที่ โดยการติดตามเฝ้าระวัง และดำเนินการแก้ไขปัญหายาเสพติดด้วยตนเอง

๒) ด้านการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต ได้แก่ การมีส่วนร่วมสร้างแหล่งการเรียนรู้ เช่น ภูมิปัญญาชาวบ้านในชุมชน โดยการเผยแพร่จากผู้ใหญ่หรือผู้รู้ในชุมชนเอง ร่วมวางแผนเตรียมการจัดกิจกรรม หรือจัดหาสื่ออุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ร่วมจัดอบรมเยาวชน ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้เห็นคุณค่าของตนเอง ร่วมในโครงการต่างๆ เพื่อสนับสนุนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม เพื่อพัฒนาจิตให้แก่เยาวชนในชุมชนใช้เวลาว่างพัฒนาตนเองและเกิดประโยชน์แก่ชุมชน เช่น จัดสภาพแวดล้อมบริเวณโรงเรียน ชุมชนให้ สะอาด สงบ สวยงาม รมรื่นปลอดภัย การร่วมส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนาให้กับเด็กและเยาวชน และร่วมจัดกิจกรรมอาสาสมัคร/จิตสาธารณะ บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์

๓) ด้านการพัฒนาทักษะชีวิต ได้แก่ มีส่วนร่วมพัฒนาทักษะของเยาวชนในการฝึกฝนตนเองให้อยู่ในกฎกติกาและระเบียบวินัย จัดกิจกรรมเน้นพัฒนาทักษะชีวิต ที่สร้างภูมิคุ้มกันให้เยาวชนคิด การตัดสินใจ แก้ปัญหา วางแผนจัดการ อย่างมีเป้าหมาย การพัฒนาทักษะในการไม่ทดลองเสพยาบ้า เพราะทราบถึงโทษของยาบ้า การหลีกเลี่ยง การปฏิเสธ การควบคุมตนเอง ถ้าผู้อื่นชักชวนให้ทดลองเข้าร่วมกิจกรรมที่อาจนำไปสู่การเสพยาบ้า การพัฒนาทักษะเพื่อให้รู้วิธีการพัฒนาตนเองให้เป็นคนดีของสังคมโดยใช้องค์ความรู้ในหลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวัน และสามารถนำความรู้ไปแก้ปัญหาชีวิตได้ และมีส่วนร่วมกับสถานศึกษาในการดำเนินงานเสริมสร้างทักษะชีวิตแก่นักเรียน

๑.๖.๓ ยาเสพติด หมายถึง สิ่งที่เสพเข้าไปแล้วจะเกิดความต้องการทั้งทางร่างกายและจิตใจต่อไปโดยไม่สามารถหยุดเสพได้ และจะต้องเพิ่มปริมาณมากขึ้นเรื่อยๆ ในที่นี้ หมายถึง ยาบ้า ผื่นกัญชา เฮโรอีน สารระเหย เป็นต้น และเป็นสารเคมี หรือ ยา ที่เสพเข้าสู่ร่างกายแล้วทำให้เกิดพิษเรื้อรังแก่ร่างกายก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมทั้งร่างกายและจิตใจของผู้เสพ ยาเสพติดออกฤทธิ์หลายอย่างและการออกฤทธิ์จะแตกต่างกันไปตามยาเสพติดที่ใช้ ขนาดการใช้ ผู้ใช้ เวลาที่ใช้

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ทำให้ทราบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันยาเสพติด ตำบลยางเนิ้ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่

๑.๗.๒ ทำให้ทราบผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการป้องกันยาเสพติด ในตำบลยางเนิ้ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๗.๓ ได้ทราบปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหการมีส่วนร่วมในการป้องกันยาเสพติด ในตำบลยางเนิ้ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่

๑.๗.๔ ทำให้ทราบแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักธรรมสังคหวัตถุในการดำเนินงานป้องกันยาเสพติด

๑.๗.๕ ทำให้สามารถนำข้อมูลเพื่อวางแผนทางการปฏิบัติงาน และนำไปปรับใช้ในการพัฒนาศักยภาพของชุมชน ในการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดตำบลยางเนิ้ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่